

**ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN**

NGUYỄN QUỐC DŨNG

**SƯU TẦM, THU THẬP
PHÔNG LƯU TRỮ CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH
CỦA KHO LƯU TRỮ TRUNG ƯƠNG ĐẢNG -
THỰC TRẠNG VÀ GIẢI PHÁP**

**CHUYÊN NGÀNH LƯU TRỮ
Mã số : 60.32.24**

**TÓM TẮT LUẬN VĂN THẠC SĨ NGÀNH LƯU TRỮ
VÀ QUẢN TRỊ VĂN PHÒNG**

HÀ NỘI - 2009

Công trình được hoàn thành tại : Khoa Lưu trữ học và Quản trị văn phòng, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Đại học Quốc gia Hà Nội.

Người hướng dẫn khoa học : PGS Vương Đình Quyền

Phản biện 1 : PGS Nguyễn Văn Hàm

Phản biện 2 : TS Nguyễn Lệ Nhung

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sỹ
họp tại Khoa Lưu trữ học và Quản trị văn phòng, Trường Đại học Khoa
học Xã hội và Nhân văn
hồi 14 giờ đến 16 giờ ngày 6 tháng 01 năm 2010

Có thể tìm hiểu luận văn tại :

TRUNG TÂM THƯ VIỆN ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Trong suốt hơn nửa thế kỷ hoạt động cách mạng, Chủ tịch Hồ Chí Minh, người sáng lập và rèn luyện Đảng Cộng sản Việt Nam, người khai sinh ra Nhà nước Việt Nam dân chủ cộng hoà đã hình thành nên một khối lượng lớn tài liệu lưu trữ. Đây là một di sản, một kho tri thức vô giá của toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta; có “giá trị đặc biệt về phương diện kiến thiết quốc gia”.

Nhận rõ tầm quan trọng về tài liệu lưu trữ của Chủ tịch Hồ Chí Minh, ngày 07-01-1978, Bộ Chính trị ban hành Nghị quyết số 07-NQ/TW về việc tập trung toàn bộ tài liệu lưu trữ của Chủ tịch Hồ Chí Minh để xuất bản Hồ Chí Minh toàn tập, Nghị quyết khẳng định : *“Những tác phẩm của Người là tài sản vô cùng quý giá của Đảng ta và dân tộc ta”*.

Đặc biệt, ngày 19-5-1989, Ban Bí thư Trung ương Đảng (khoá VI) đã ban hành Quyết định số 89-QĐ/TW về việc quản lý tập trung toàn bộ tài liệu lưu trữ về thân thế, sự nghiệp và hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Ban Bí thư khẳng định : *“Toàn bộ tài liệu về thân thế, sự nghiệp hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh là di sản rất quý báu của Đảng, Nhà nước và dân tộc ta, trong đó có nhiều tài liệu thuộc loại tuyệt mật và tối mật, phải được quản lý tập trung thống nhất, sử dụng theo sự chỉ đạo của Bộ Chính trị và Ban Bí thư.*

Không một cá nhân, tổ chức nào được giữ lại để dùng riêng những tài liệu lưu trữ về thân thế, sự nghiệp, hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh và bản sao những tài liệu mật của Người và liên quan đến Người chưa được phép công bố”.

Ngày 10-10-1989, Ban Bí thư ban hành Quyết định số 94-QĐ/TW về việc thành lập Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nhằm mục đích tập trung thống nhất, bảo quản an toàn và sử dụng có hiệu quả các tài liệu của Chủ tịch Hồ Chí Minh phục vụ sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

Cho đến nay, còn nhiều tác phẩm, văn kiện của Chủ tịch Hồ Chí Minh hoặc liên quan đến Người chưa được sưu tầm, thu thập và có hệ thống; chúng được bảo quản phân tán ở nhiều cơ quan, tổ chức, cá nhân cả trong nước và ngoài nước. Vì vậy, đã ảnh hưởng đến công tác quản lý tập trung thống nhất, bảo vệ bí mật tài liệu thuộc Phong mà Đảng ta chưa công bố hoặc không công bố... Bên cạnh đó, do bảo quản phân tán nên cho đến nay chúng ta chưa có điều kiện đánh giá toàn diện và đầy đủ về giá trị Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh và ý nghĩa của phong đối với sự nghiệp cách mạng của Đảng, nhất là trong thời điểm toàn Đảng, toàn dân ta đang thực hiện Cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh” theo Chỉ thị 06-CT/TW, ngày 7-11-2006 của Bộ Chính trị.

Trong cuộc đời hoạt động của mình, Bác Hồ đã bôn ba qua nhiều quốc gia của nhiều châu lục khác nhau. Quá trình đó đã hình thành nên một khối lượng không nhỏ tài liệu phản ánh về hoạt động, về lý tưởng, chí hướng cách mạng của Người mà hiện nay đang được lưu giữ ở các nước sở tại.

Xuất phát từ những lý do trên, chúng tôi chọn đề tài ***“Sưu tầm, thu thập Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng^(*) - Thực trạng và giải pháp”*** làm luận văn tốt nghiệp cao học

(*) Hiện nay “Kho Lưu trữ Trung ương Đảng” chưa có chức năng, nhiệm vụ rõ ràng; song cụm từ này đã được đề cập tới nhiều văn bản như Quyết định 20-QĐ/TW ngày 23-9-1987 về Phong lưu trữ Đảng Cộng sản Việt Nam, Quyết định 21-QĐ/TW ngày 23-9-1987 thành lập Cục Lưu trữ Trung ương Đảng...

ngành Lưu trữ học. Trên cơ sở nghiên cứu tình hình sưu tầm, thu thập và quản lý Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh, đề tài đề xuất các giải pháp để nâng cao hiệu quả công tác này của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

2. Mục tiêu đề tài

- *Thứ nhất*, giới thiệu tổng quan về Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

- *Thứ hai*, nghiên cứu tình hình sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

- *Thứ ba*, đề xuất các giải pháp về sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

3. Phạm vi đề tài

Đề tài nghiên cứu về công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

Đề tài không nghiên cứu về tài liệu của các cơ quan, tổ chức, cá nhân viết về Hồ Chủ tịch sau khi Người đã qua đời năm 1969.

4. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài gồm :

- Tài liệu về tiểu sử và liên quan đến tiểu sử Chủ tịch Hồ Chí Minh.
- Tài liệu về hoạt động của Bác trong các cơ quan Đảng và Nhà nước
- Các bài viết, bài nói của Bác và các tài liệu có bút tích của Người.
- Thư từ (gồm cả thư của Bác gửi cho đồng bào, đồng chí và bè bạn quốc tế và thư của đồng bào, đồng chí, bè bạn quốc tế gửi đến Người).

- Phim, ảnh, băng, đĩa ghi âm về hoạt động của Người.
- Tài liệu đến của các cơ quan, tổ chức, cá nhân có bút tích của Bác.
- Tài liệu của mật thám Anh, Pháp... theo dõi về Bác trong những năm tháng hoạt động cách mạng của Người.
- Tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh hiện đang bảo quản ở các cơ quan, tổ chức.

5. Lịch sử nghiên cứu

Cho đến nay, phong lưu trữ cá nhân đã được một số lưu trữ, nhà nghiên cứu trong nước và ngoài nước nghiên cứu, vận dụng vào thực tế.

Ở nước ngoài, Liên Xô đã ban hành các văn bản về phong lưu trữ cá nhân như : Hướng dẫn chính lý khoa học kỹ thuật tài liệu xuất xứ cá nhân (năm 1958); “*Những hướng dẫn nghiệp vụ trong công tác lưu trữ với các phong xuất xứ cá nhân*” (năm 1967); “*Hướng dẫn nghiệp vụ công tác bổ sung tài liệu xuất xứ cá nhân*” (năm 1969)... Đồng thời cũng đã có nhiều bài viết của các nhà nghiên cứu Liên Xô về phong lưu trữ cá nhân.

Đối với Trung Quốc, phong lưu trữ cá nhân cũng ít được đề cập và lưu trữ Trung Quốc chỉ lập duy nhất phong lưu trữ cá nhân đối với tài liệu của Chủ tịch Mao Trạch Đông, các đồng chí lãnh đạo Đảng và Nhà nước Trung Quốc khác không lập phong lưu trữ cá nhân.

Ở trong nước, phong lưu trữ cá nhân đã được đề cập đến trong một số đề tài, bài viết và giáo trình nghiên cứu như sau :

Trong những năm 1980, Cục Lưu trữ Nhà nước đã nghiên cứu đề tài “*Xác định tiêu chuẩn thành lập phong lưu trữ cá nhân các nhà hoạt động quản lý Nhà nước*” (1986), đề tài “*Tiêu chuẩn thành lập phong lưu trữ cá nhân thuộc lĩnh vực văn học nghệ thuật*” (1987-1988).

Giáo trình “*Lý luận và thực tiễn công tác lưu trữ*” của các tác giả Đào Xuân Chúc, Nguyễn Văn Hàm, Vương Đình Quyền, Nguyễn Văn Thâm (xuất bản năm 1990) cũng đã đề cập đến phong lưu trữ cá nhân.

Năm 1998, Nguyễn Văn Trình trong luận văn thạc sỹ ngành lưu trữ và tư liệu học với đề tài: “*Vấn đề xây dựng phong lưu trữ cá nhân các nhà khoa học tiêu biểu tại Trung tâm khoa học xã hội và nhân văn*”, cũng đã tiếp cận về phong lưu trữ cá nhân các nhà khoa học của Trung tâm khoa học xã hội và nhân văn.

Tuy nhiên, theo tìm hiểu của tác giả, việc nghiên cứu về Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nói chung, công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu nói riêng còn ít được quan tâm, mới chỉ có một số nghiên cứu sơ lược như cuốn “*Một số vấn đề phương pháp luận và phương pháp nghiên cứu về Hồ Chí Minh*” do Phó giáo sư Song Thành chủ biên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia ấn hành năm 1997.

Trên Tập san Văn thư lưu trữ trước đây, nay là Tạp chí Văn thư, Lưu trữ Việt Nam có một số bài viết đề cập đến tài liệu lưu trữ cá nhân và việc sưu tầm tài liệu lưu trữ cá nhân, như bài “*Kho Lưu trữ Nhà nước Trung ương với công tác sưu tầm, thu thập tài liệu xuất xứ cá nhân*” (số 1-1989), bài “*Tăng cường công tác thu thập, quản lý tài liệu phong lưu trữ cá nhân tại Kho Lưu trữ Trung ương Đảng*” (số 5-2002) của tác giả Phạm Thị Thu Hiền...

Trong bài viết của mình trên Tạp chí Dấu ấn thời gian, số 3-2006, “*Tổ chức khoa học tài liệu Kho Lưu trữ Trung ương Đảng - Thực trạng và kinh nghiệm*”, chúng tôi đã nêu lên sự cần thiết phải sưu tầm, thu thập tài liệu của Đảng và của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Và gần đây, trên Tạp chí Văn

phòng cấp uỷ, số 24, tháng 9-2009 với bài “*Tìm hiểu công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh*” chúng tôi đã đề cập sâu hơn về việc sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh...

Tóm lại, ngoài quy định rất sớm về lưu trữ cá nhân của Liên Xô trước đây, việc nghiên cứu về phong lưu trữ cá nhân nói chung của Việt Nam còn có mức độ; ngoài những quy định chung của Đảng và Nhà nước, những công trình, bài viết của các tác giả mới chỉ đề cập một cách sơ bộ, khái quát về việc sưu tầm, thu thập tài liệu lưu trữ cá nhân nói chung, chưa công trình nào nghiên cứu về việc sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

6. Nguồn tài liệu tham khảo

Để nghiên cứu luận văn này, chúng tôi tập trung vào các nguồn tài liệu sau :

Thứ nhất, các quy định của Đảng, Nhà nước về công tác lưu trữ nói chung và lưu trữ tài liệu xuất xứ cá nhân nói riêng.

Thứ hai, giáo trình *Lý luận và thực tiễn công tác lưu trữ (1990)* do Vương Đình Quyền chủ biên, cuốn *Lý luận và thực tiễn công tác lưu trữ của Liên Xô...*

Thứ ba, các văn kiện, sách, báo, bài viết về Chủ tịch Hồ Chí Minh của các tác giả trong nước và ngoài nước.

Thứ tư, tài liệu các phong lưu trữ : Ban Chấp hành Trung ương, Phong Chủ tịch Hồ Chí Minh, Lê Duẩn, Trường Chinh, Văn phòng Trung ương, Cục Lưu trữ Trung ương Đảng; các tư liệu của Cục Lưu trữ Văn

phòng Trung ương có liên quan đến Hồ Chí Minh; tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh đang lưu giữ ở Bảo tàng Hồ Chí Minh...

Thứ năm, các đề tài nghiên cứu khoa học, luận văn, khoá luận tốt nghiệp của học viên, sinh viên ngành lưu trữ.

7. Phương pháp nghiên cứu

Để nghiên cứu đề tài, chúng tôi sử dụng một số phương pháp nghiên cứu cơ bản như phương pháp luận của chủ nghĩa Mác – Lênin, phương pháp sử liệu học, phương pháp phân tích, tổng hợp, phương pháp khảo sát, phương pháp phỏng vấn.

8. Bố cục đề tài

Ngoài mở đầu, kết luận, đề tài có bố cục gồm 3 chương :

Chương 1- Tổng quan về Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh

Chương 2- Tình hình sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

Chương 3- Các giải pháp nâng cao hiệu quả công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Chương 1

TỔNG QUAN VỀ PHÒNG LƯU TRỮ

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

Chương 1 được trình bày từ trang 16 đến trang 48. Trong chương này chúng tôi đề cập các nội dung sau :

1.1. Sơ lược tiểu sử Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 16 đến trang 22)

Phần này đề cập về sơ lược tiểu sử thân thế, sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh.

1.2. Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh - Khái niệm, nội dung, thành phần, đặc điểm và ý nghĩa (từ trang 23 đến trang 44)

Trong nội dung này, chúng tôi trình bày các vấn đề sau :

Thứ nhất, sơ lược về phòng lưu trữ cá nhân (khái niệm, tiêu chuẩn, giới hạn, thành phần phòng lưu trữ cá nhân).

Thứ hai, khái niệm, thành phần, nội dung Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh

Về khái niệm, Quyết định số 94-QĐ/TW ngày 10-10-1989 của Ban Bí thư Trung ương về việc thành lập Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh đã định nghĩa : *“Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh là toàn bộ bản gốc, bản chính (hoặc bản sao nếu không có bản chính), bằng các thứ tiếng về thân thế, sự nghiệp và hoạt động của Người”.*

Về thành phần, nội dung tài liệu, Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh bao gồm tài liệu chữ viết và tài liệu nghe nhìn phản ánh đời sống của

nhân dân lao động; về lịch sử Đảng, lịch sử dân tộc trong những năm tháng kháng chiến, kiến quốc và bảo vệ nền độc lập, tự do của dân tộc.

Tài liệu của Chủ tịch Hồ Chí Minh thể hiện các lĩnh vực chính trị, ngoại giao, quân sự, kinh tế, khoa học, văn học nghệ thuật, giáo dục... của đất nước; đồng thời, phản ánh sinh động cuộc đời, hoạt động của Người, đồng thời cũng là nguồn sử liệu nghiên cứu về lịch sử Đảng ta.

Thứ ba, đặc điểm Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh :

- Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh hiện bảo quản phân tán ở nhiều nơi

- Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh đa dạng, phong phú về thành phần và nội dung tài liệu

- Tài liệu chữ viết được ghi trên nhiều loại giấy và có kích cỡ khác nhau

- Tài liệu được thể hiện bằng nhiều thứ tiếng

- Các văn bản trong Phong có sự khác biệt nhất định về mức độ chính xác

- Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh có nhiều tài liệu chưa được thẩm định tính chân thực và giá trị

Thứ tư, ý nghĩa Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh : Tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh có nhiều ý nghĩa chính trị, lịch sử, văn hoá, xã hội.

Chương 2

TÌNH HÌNH SƯU TẦM, THU THẬP VÀ QUẢN LÝ PHÔNG LƯU TRỮ CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH CỦA KHO LƯU TRỮ TRUNG ƯƠNG ĐẢNG

Chương 2 được trình bày từ trang 49 đến trang 83. Trong chương này chúng tôi đề cập các nội dung sau :

2.1. Vài nét về cơ quan quản lý Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 49 đến trang 52)

Quyết định 89-QĐ/TW ngày 19-5-1989 và Quyết định 94-QĐ/TW ngày 10-10-1989 của Ban Bí thư đã giao trách nhiệm cho Cục Lưu trữ Trung ương Đảng, nay là Cục Lưu trữ trực thuộc Văn phòng Trung ương Đảng trực tiếp quản lý Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Cục Lưu trữ có chức năng giúp Chánh Văn phòng Trung ương Đảng tham mưu cho Trung ương Đảng quản lý Phong Lưu trữ Đảng Cộng sản Việt Nam; trực tiếp quản lý Kho Lưu trữ Trung ương Đảng; nghiên cứu, soạn thảo các văn bản chỉ đạo của Trung ương Đảng về công tác văn thư và lưu trữ; kiểm tra việc thực hiện các văn bản chỉ đạo của Trung ương; chỉ đạo, hướng dẫn thống nhất khoa học nghiệp vụ văn thư và lưu trữ đối với các cơ quan, tổ chức đảng và các tổ chức chính trị - xã hội.

2.2. Chủ trương của Trung ương Đảng về việc sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 52 đến trang 61)

Trung ương Đảng luôn quan tâm chỉ đạo việc sưu tầm, thu thập tài liệu của Đảng nói chung và tài liệu của Bác nói riêng, nhất là sau khi Người qua đời để quản lý tập trung thống nhất và phục vụ công tác nghiên cứu của Đảng và các nhu cầu nghiên cứu của xã hội.

Ngày 19-5-1989, Ban Bí thư Trung ương (khoá VI) đã ban hành Quyết định số 89-QĐ/TW về việc quản lý tập trung toàn bộ tài liệu lưu trữ về thân thế, sự nghiệp và hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh và khẳng định toàn bộ tài liệu về thân thế, sự nghiệp hoạt động của Chủ tịch Hồ Chí Minh là di sản rất quý báu của Đảng, Nhà nước và dân tộc ta, trong đó có nhiều tài liệu thuộc loại tuyệt mật và tối mật, phải được quản lý tập trung thống nhất, sử dụng theo sự chỉ đạo của Bộ Chính trị và Ban Bí thư.

Ngày 10-10-1989, Ban Bí thư đã ban hành Quyết định số 94-QĐ/TW thành lập Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh thuộc Phòng lưu trữ Đảng Cộng sản Việt Nam, nhằm mục đích tập trung thống nhất, bảo quản an toàn và sử dụng có hiệu quả các tài liệu của Chủ tịch Hồ Chí Minh phục vụ sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa.

2.3. Tình hình sưu tầm, thu thập tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 61 đến trang 75)

Phần này trình bày các vấn đề :

Thứ nhất, các biện pháp sưu tầm, thu thập của Cục Lưu trữ, gồm :

- Đôn đốc, yêu cầu các cơ quan, tổ chức và cá nhân giao nộp tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng
- Cử cán bộ cán bộ đi sưu tầm, thu thập tài liệu

Thứ hai, kết quả sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (Tài liệu do Cục Lưu trữ sưu tầm trong nước và ngoài nước và tài liệu do các cơ quan, tổ chức, cá nhân giao nộp).

Trong hai mươi năm qua, Cục Lưu trữ đã sưu tầm, thu thập được hàng nghìn trang tài liệu quý thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh về Kho Lưu trữ Trung ương từ các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong nước và các kho lưu trữ nước ngoài. Trong đó, có nhiều tài liệu viết tay hoặc có bút tích bằng tiếng Việt, Nga, Pháp, Anh của Chủ tịch Hồ Chí Minh...

Thứ ba, công tác khai thác sử dụng và quản lý những tài liệu sưu tầm, thu thập.

2.4. Đánh giá chung (từ trang 75 đến trang 82)

*** Về ưu điểm và kết quả đạt được :**

- Trung ương Đảng đã nhận thức được sâu sắc ý nghĩa và giá trị tài liệu về thân thế và sự nghiệp của Chủ tịch Hồ Chí Minh nên đã sớm có chủ trương sưu tầm, thu thập và quản lý tập trung, thống nhất tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh để khai thác, sử dụng phục vụ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc Việt Nam xã hội chủ nghĩa; bảo tồn lâu dài dưới góc độ một di sản văn hoá của Đảng và dân tộc ta.

- Chấp hành chủ trương của Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Trung ương trước đây, nay là Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương đã có nhiều biện pháp để sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc phòng do các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong nước và một số lưu trữ nước ngoài lưu giữ, quản lý.

Kết quả là, trên 100 cặp tài liệu từ các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong nước và hàng chục nghìn trang tài liệu từ lưu trữ nước ngoài đã được tập trung về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng. Trong đó, phần lớn là tài liệu

gốc do Bác tự soạn thảo, đánh máy, viết tay hoặc tài liệu có bút tích của Người và hàng nghìn trang tài liệu của các tác giả khác gửi đến Bác.

- Thông qua nhiều tài liệu sưu tầm, thu thập ở trong nước và ngoài nước đã giúp cho Đảng ta bổ sung, giải đáp nhiều vấn đề về tiểu sử và hoạt động của Hồ Chủ tịch, về lịch sử Đảng ta, góp phần biên soạn bộ Hồ Chí Minh toàn tập, Hồ Chí Minh tuyển tập, Hồ Chí Minh tiểu sử... và góp phần phục vụ sự lãnh đạo, chỉ đạo của Ban Chấp hành Trung ương, Bộ Chính trị, Ban Bí thư và nhu cầu nghiên cứu của xã hội, nhất là trong Cuộc vận động “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”.

Nguyên nhân chủ yếu để đạt được kết quả trên, theo chúng tôi là :

- *Thứ nhất*, chủ trương của Trung ương Đảng ta về việc sưu tầm, thu thập để tập trung quản lý thống nhất tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh là hoàn toàn đúng đắn và kịp thời.

- *Thứ hai*, được sự quan tâm của Bộ Chính trị, Ban Bí thư và các bộ, ban, ngành nên Cục Lưu trữ đã tổ chức được nhiều đoàn đi sưu tầm, thu thập tài liệu của Bác ở trong nước và ngoài nước một cách thuận lợi.

- *Thứ ba*, nhiều cơ quan, tổ chức đã chấp hành nghiêm túc chủ trương của Trung ương Đảng về việc giao nộp tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh về Kho Lưu trữ Trung ương, coi đây là nhiệm vụ chính trị phục vụ lợi ích chung của toàn Đảng và toàn xã hội.

- *Thứ tư*, sở dĩ sưu tầm được nhiều tài liệu ở các trung tâm, viện lưu trữ của Nga là do mối quan hệ ngoại giao giữa Việt Nam – Liên bang Nga sau khi Liên Xô tan rã năm 1991 vẫn tốt đẹp, phía Nga coi trọng quan hệ đối tác chiến lược với Việt Nam.

*** Về tồn tại :**

- Một khối lượng không nhỏ tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh vẫn còn bảo quản phân tán ở nhiều cơ quan, tổ chức, cá nhân như Bảo tàng Hồ Chí Minh, Cục Văn thư và Lưu trữ Nhà nước, Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Thông tấn xã Việt Nam, Bảo tàng Cách mạng Việt Nam... mà chưa được giao nộp về Kho Lưu trữ Trung ương.

- Tài liệu các cơ quan giao nộp về Kho Lưu trữ Trung ương chưa được tổ chức khoa học, khai thác, sử dụng tốt nên chưa phát huy hết được tác dụng.

- Việc tổ chức sưu tầm tài liệu của Chủ tịch Hồ Chí Minh ở nước ngoài chưa có sự phối hợp tốt giữa Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương với các cơ quan thường xuyên nghiên cứu, sử dụng tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh như Bảo tàng Hồ Chí Minh, Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Cục Văn thư và Lưu trữ Nhà nước...

- Cho đến nay, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương vẫn chưa nắm được đầy đủ và chính xác thành phần, nội dung, khối lượng tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh được lưu giữ ở các cơ quan; chưa chú ý thu thập tài liệu nghe nhìn...

Nguyên nhân của tồn tại :

Thứ nhất, nhận thức của một số cơ quan, tổ chức, cá nhân còn hạn chế, chưa thấy hết ý nghĩa, tác dụng của việc quản lý tập trung thống nhất tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Thứ hai, sự thay đổi về tổ chức lưu trữ của Trung ương Đảng đã phần nào ảnh hưởng đến việc sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Thứ ba, các tác phẩm, văn kiện của Bác hoặc bút tích của Người trong tài liệu được các cơ quan, tổ chức, cá nhân coi là tài sản riêng của cơ quan mình nên không muốn giao nộp về Kho Lưu trữ Trung ương.

Thứ tư, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương đã không kịp thời tổ chức khoa học khối tài liệu đã sưu tầm, thu thập; không có nhiều hình thức và biện pháp công bố, giới thiệu rộng rãi để phục vụ nhu cầu tiếp cận của toàn xã hội; chưa tổ chức giải mật tốt. Trong khi đó, các cơ quan khác lại làm tốt việc này nên không muốn nộp về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng; một số cơ quan có tâm lý sợ giao nộp rồi khó khai thác, mất thời gian.

Bên cạnh đó, Cục Lưu trữ chưa có đủ kho tàng và cán bộ có trình độ chuyên môn để bảo quản, quản lý khối tài liệu nghe nhìn thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Thứ năm, một số cơ quan có chức năng trưng bày hiện vật, tư liệu về Bác, nghiên cứu khoa học về Người cũng cần sử dụng tài liệu gốc trong hoạt động của mình để thay đổi, điều chỉnh, bổ sung việc trưng bày và trong nghiên cứu thường xuyên của mình.

Chương 3

CÁC GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ CÔNG TÁC SƯU TẦM, THU THẬP VÀ QUẢN LÝ PHÔNG LƯU TRỮ CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH

Chương 3 được trình bày từ trang 83 đến trang 103. Trong chương này, chúng tôi đề xuất các nhóm giải pháp để nâng cao hiệu quả của công tác quản lý, sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh như sau :

3.1. Giải pháp về quản lý Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 83 đến trang 86)

Thứ nhất, tuyên truyền nâng cao nhận thức của các cơ quan, tổ chức, cá nhân về tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh

Tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh có giá trị nhiều mặt về chính trị, ngoại giao, văn hoá, giáo dục, khoa học... cần được sưu tầm, thu thập đầy đủ và quản lý tập trung thống nhất để khai thác, sử dụng phục vụ sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc và phục vụ các yêu cầu của Bộ Chính trị, Ban Bí thư trong việc lãnh đạo công việc chung của Đảng và nhu cầu nghiên cứu của xã hội.

Tuy nhiên, một số cán bộ lãnh đạo và cơ quan đang lưu giữ tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh còn có nhận thức chưa đúng, coi đó là tài sản thuộc sở hữu của riêng cơ quan mình. Vì vậy, Văn phòng Trung ương và Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương, cần phối hợp với Ban Tuyên giáo Trung ương và các cơ quan thông tấn, báo chí viết bài tuyên

truyền, giới thiệu về ý nghĩa và tác dụng của tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh; sự cần thiết phải sưu tầm, thu thập và quản lý tập trung thống nhất tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh... để nâng cao nhận thức của lãnh đạo các cơ quan, tổ chức và cá nhân trong toàn xã hội, từ đó tự nguyện, tự giác, chủ động giao nộp tài liệu liên quan đến Hồ Chí Minh cho Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương.

Thứ hai, thay đổi hình thức quản lý Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh

Một là, chuyển từ phương thức quản lý trực tiếp (tài liệu thông tin cấp 1) sang quản lý gián tiếp tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh đối với một số cơ quan, tổ chức thường xuyên sử dụng tài liệu như Bảo tàng Hồ Chí Minh, Viện Hồ Chí Minh và các lãnh tụ của Đảng, Bảo tàng Cách mạng, Thông tấn xã Việt Nam...

Có nghĩa là, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương cần đề nghị Trung ương Đảng cho các cơ quan này được phép lưu giữ lâu dài một số tài liệu liên quan đến Bác mà không phải giao nộp về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng. Tuy nhiên, Cục Lưu trữ vẫn phải thống nhất quản lý những tài liệu này bằng cách nắm số lượng, thành phần, nội dung, tình trạng tài liệu và tình hình khai thác sử dụng... Đối với những tài liệu có ý nghĩa lớn như bản gốc tác phẩm *Nhật ký trong tù* hiện đang trưng bày ở Bảo tàng Cách mạng.v.v... cần kiên quyết thu về.

Để làm tốt điểm này, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương cần thực hiện hai việc sau :

- Xác định các cơ quan có nhu cầu thường xuyên sử dụng tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

- Nắm rõ thành phần, nội dung, khối lượng tài liệu mà các cơ quan này hiện đang lưu giữ. Đây là công việc không đơn giản, cần có văn bản của Văn phòng Trung ương hoặc cao hơn là Ban Bí thư Trung ương Đảng yêu cầu các đối tượng này phải thống kê, báo cáo một cách xác thực, đầy đủ và cụ thể.

Dựa vào kết quả điều tra, nghiên cứu tình hình các mặt đã nêu trên, Cục Lưu trữ tham mưu cho lãnh đạo Văn phòng Trung ương trình Ban Bí thư ban hành văn bản sửa đổi, bổ sung cho các quyết định đã ban hành về Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh cho hợp lý.

Hai là, cần lưu ý rằng, phương thức quản lý nói trên chỉ áp dụng đối với một số cơ quan nhất định; đối với các cơ quan, tổ chức, cá nhân không thuộc diện được phép lưu giữ, bảo quản lâu dài tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh thì phải thu thập về Kho Lưu trữ Trung ương.

Ba là, có chế tài nghiêm khắc xử lý các cơ quan thuộc diện được phép lưu giữ lâu dài tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nếu sử dụng không đúng mục đích, bảo quản không chu đáo hoặc làm thất lạc, mất mát tài liệu. Đặc biệt là, cần có chế tài nghiêm khắc đối với các cơ quan không có chức năng công bố tài liệu hoặc công bố tài liệu mật về thân thể, sự nghiệp và hoạt động của Bác khi chưa có ý kiến của Bộ Chính trị, Ban Bí thư. Đồng thời, cũng cần có sự động viên, khen thưởng những cơ quan, tổ chức, cá nhân nếu thực hiện tốt việc lưu giữ và giao nộp tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

3.2. Giải pháp về tiếp tục sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 87 đến trang 92)

Trong thời gian qua, thực hiện Quyết định 89-QĐ/TW, Quyết định 94-QĐ/TW và các kết luận khác của Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương đã sưu tầm, thu thập được một khối lượng đáng kể tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh bảo quản ở các cơ quan, tổ chức trong nước và một số lưu trữ nước ngoài, chủ yếu là Liên bang Nga dưới dạng bản sao có chứng thực lưu trữ. Tuy nhiên, trong thời gian tới Cục Lưu trữ cần tiếp tục sưu tầm, thu thập tài liệu của Bác để hoàn chỉnh hơn nữa nội dung, thành phần Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh; quản lý tập trung thống nhất, bảo vệ, bảo quản tuyệt đối an toàn và phục vụ khai thác, sử dụng có hiệu quả tài liệu trong phong.

Để làm được điều này, theo chúng tôi cần có các biện pháp sau :

Thứ nhất, cử cán bộ đi khảo sát, nắm tình hình tài liệu thuộc phong còn bảo quản ở các cơ quan, tổ chức, cá nhân, nhất là đối với các cơ quan hiện lưu giữ nhiều tài liệu mà Cục Lưu trữ chưa nắm được chính xác, như Bảo tàng Hồ Chí Minh, Bộ Quốc phòng, Bộ Ngoại giao, Thông tấn xã Việt Nam...

Thứ hai, phối hợp, bàn bạc với các cơ quan hữu quan về cách thức, biện pháp sưu tầm, thu thập. Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh liên quan đến nhiều cơ quan của Đảng và Nhà nước và luôn gắn với quyền lợi của các cơ quan. Vì vậy, để sưu tầm, thu thập một cách hiệu quả thì phải có sự phối hợp của các cơ quan dưới sự chủ trì của Văn phòng Trung ương thông qua Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương để bàn về cách thức, biện pháp sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc phong cả ở trong nước và ngoài nước.

Thứ ba, xây dựng kế hoạch dài hạn và ngắn hạn về sưu tầm, thu thập tài liệu.

Như đã phân tích ở chương 2, tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh còn bảo quản rất phân tán ở nhiều cơ quan, tổ chức, cá nhân với số lượng lớn. Vì vậy, cần có kế hoạch dài hạn và ngắn hạn để sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nói riêng và tài liệu thuộc Phong lưu trữ Đảng Cộng sản Việt Nam nói chung.

Thứ tư, trên cơ sở kế hoạch đã duyệt, Cục tiếp tục tổ chức sưu tầm tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh ở nước ngoài. Để làm được điều này, Cục Lưu trữ cần thông qua Văn phòng Trung ương để chủ động phối hợp với các cơ quan hữu quan như Bộ Ngoại giao, Đại sứ quán Việt Nam tại nước sở tại, Ban Đối ngoại Trung ương và lưu trữ các nước để tổ chức các đoàn đi sưu tầm một cách hợp lý (về thời gian, cán bộ, kinh phí...).

Thứ năm, có chế độ khuyến khích các cơ quan, tổ chức, cá nhân trong nước và ngoài nước bán lại, trao tặng hoặc ký gửi tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh cho Kho Lưu trữ Trung ương Đảng bằng cách : tặng giấy khen, bằng khen, kỷ niệm chương hoặc động viên bằng vật chất như tặng quà, tiền hoặc các vật lưu niệm có giá trị.

Bên cạnh đó, cần tăng cường hợp tác quốc tế để mở rộng nguồn sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Văn phòng Trung ương – cơ quan quản lý Cục Lưu trữ cần đề nghị Bộ Chính trị, Ban Bí thư cho phép Văn phòng Trung ương, Cục Lưu trữ thông qua con đường ngoại giao (Bộ Ngoại giao, Ban Đối ngoại Trung ương) để đặt vấn đề để sưu tầm tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh mà ở trong nước chưa có với các đảng có quan hệ thân thiết với

Đảng ta hoặc thông qua các cơ quan Nhà nước để đặt vấn đề với chính quyền các nước nhờ giúp đỡ.

3.3. Giải pháp về tổ chức chỉnh lý khoa học tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh (từ trang 92 đến trang 99)

Thông qua chỉnh lý khoa học tài liệu sẽ giúp Cục Lưu trữ nắm rõ và xác định được nội dung, thành phần, sự thiếu đủ của tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

Vì vậy, chúng tôi đề xuất cần phải tiến hành chỉnh lý khoa học (phân loại, lập hồ sơ, thẩm định giá trị, biên mục...) tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh cả đối với khối tài liệu giấy và khối tài liệu nghe nhìn.

3.4. Các giải pháp khác có liên quan (từ trang 99 đến trang 103)

Ngoài các biện pháp trên, chúng tôi xin đề xuất một số giải pháp khác có liên quan để công tác sưu tầm, thu thập và quản lý Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh hiệu quả hơn, như sau :

Thứ nhất, đa dạng hoá các hình thức khai thác, sử dụng tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh bằng các hình thức sau :

- Tổ chức phòng đọc
- Tổ chức triển lãm
- Biên tập sách chỉ dẫn tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh
- Giới thiệu tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh trên mạng...

Thứ hai, về công tác tổ chức, cán bộ :

Văn phòng Trung ương cần thành lập một trung tâm lưu trữ hoặc viện lưu trữ trực thuộc Cục Lưu trữ để sưu tầm, thu thập, quản lý và

ngiên cứu về tài liệu các cơ quan, tổ chức đảng nói chung và Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nói riêng; trước mắt cần có văn bản quy định chính thức về chức năng, nhiệm vụ của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

Về cán bộ, hiện nay, Cục Lưu trữ có 60 cán bộ, trong đó số cán bộ thường xuyên làm công tác chỉnh lý khoa học tài liệu (thuộc Phòng Thu thập - Chỉnh lý) chỉ từ 4-5 người trên tổng số 9 cán bộ nên việc chỉnh lý một phòng thường kéo dài trong nhiều năm (trung bình từ 3 năm/một phòng, cá biệt có phòng từ 7-8 năm). Đối với những tài liệu tiếng Pháp, tiếng Nga, Cục Lưu trữ chưa có cán bộ thông thạo ngoại ngữ để tổ chức khoa học chúng.

Vì vậy, Cục Lưu trữ cần đề nghị tăng cường thêm biên chế, tuyển dụng cán bộ có chuyên ngành liên quan như lịch sử, ngoại ngữ... để tổ chức khoa học nhanh chóng, kịp thời, đảm bảo chất lượng và quản lý tốt những tài liệu ở Kho Lưu trữ Trung ương, trong đó có tài liệu Phòng lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh.

KẾT LUẬN

Thời gian qua, được sự đồng ý của Trung ương Đảng, Văn phòng Trung ương Đảng, Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương đã sưu tầm, thu thập một khối lượng đáng kể tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh về Kho Lưu trữ Trung ương Đảng.

Tuy vậy, một khối lượng khá lớn tài liệu thuộc phong vẫn chưa được sưu tầm, thu thập và quản lý tập trung thống nhất theo tinh thần Quyết định 89-QĐ/TW, Quyết định 94-QĐ/TW của Ban Bí thư Trung ương (khoá VI); tài liệu được thu về chưa được tổ chức khoa học và phát huy hiệu quả giá trị để phục vụ công tác lãnh đạo, chỉ đạo của Đảng và nhu cầu nghiên cứu của xã hội...

Trên cơ sở phân tích thực trạng đó, luận văn đề xuất một số giải pháp để nâng cao hiệu quả công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh như sau:

- *Thứ nhất*, trong quản lý tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh, cần nâng cao nhận thức của các cơ quan về Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh, tổ chức khoa học khối tài liệu hiện có trong Kho, đẩy mạnh các hình thức khai thác sử dụng, có chế độ quản lý thích hợp tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh...

- *Thứ hai*, cần tiếp tục tiến hành sưu tầm, thu thập tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh ở các nơi, coi đây là công tác trọng tâm và thường xuyên trong hoạt động của Cục Lưu trữ Văn phòng Trung ương.

- *Thứ ba*, thành lập Trung tâm Lưu trữ hoặc Viện Lưu trữ trực thuộc Cục Lưu trữ để làm nhiệm vụ quản lý, bảo vệ và phát huy giá trị tài liệu lưu trữ của Đảng; tăng cường đội ngũ cán bộ để sưu tầm, thu thập, tổ chức khoa học và phục vụ khai thác sử dụng tài liệu của Kho Lưu trữ Trung ương nói chung và tài liệu Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh nói riêng...

Tóm lại, đề tài ***“Sưu tầm, thu thập Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh của Kho Lưu trữ Trung ương Đảng - Thực trạng và giải pháp”*** đã bước đầu nghiên cứu một cách có hệ thống công tác sưu tầm, thu thập và quản lý tài liệu thuộc Phong lưu trữ Chủ tịch Hồ Chí Minh, song còn có nhiều vấn đề cả về lý luận và thực tiễn liên quan mà chúng tôi chưa có điều kiện và khả năng tiếp cận. Hi vọng rằng sẽ được tiếp tục nghiên cứu về những vấn đề này trong các nghiên cứu khác.